

Будова та склад атмосфери

Атмосфера – це

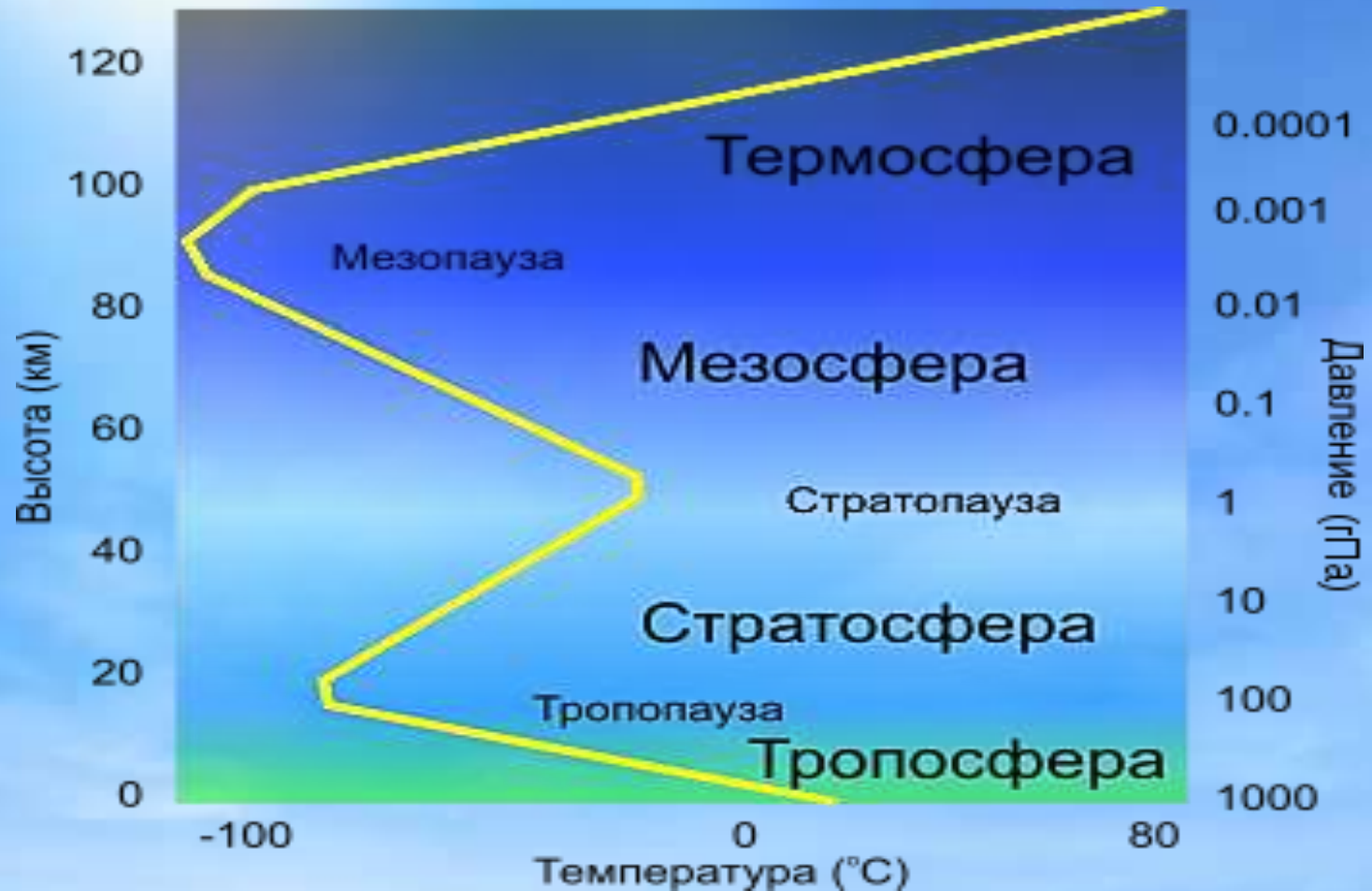
повітряна (газова) оболонка Землі, що захищає нашу планету від перегріву сонячним промінням удень і від переохолодження вночі.

Атмосфера верхня і найменш щільна з усіх складових географічної оболонки Землі.

Будова атмосфери.

- За характером зміни температури повітря з висотою та іншими властивостями атмосфера поділяється на кілька шарів, які називають сферами: тропосферу, стратосферу, вищі шари атмосфери (мезосфера, термосфера, екзосфера).

Тропосфера.

Тропосфера – нижній шар атмосфери, що безпосередньо прилягає до Землі.

Ознаки:

- ❖ Відбуваються всі атмосферні явища;
- ❖ 80% повітря і майже вся водяна пара;
- ❖ Температура знижується на 6°C кожні 1000 м;
- ❖ Складається з газів.

Від земної поверхні до висоти 8-18 км підіймається тропосфера. Погода зароджується саме у прилеглому до Землі шарі повітря.

Стратосфера.

Вище знаходиться стратосфера (з латини “стратум” – шар).
Вона тягнеться вище тропосфери до висоти 51-55 км.

Лише інколи у стратосфері виникають перламутрові хмари – тонкі прозорі утворення з кристаликів криги.

Стратосфера – шар повітря, який лежить над тропосферою.

Ознаки:

- ❖ Повітря розріджене, холодне і сухе;
- ❖ Формуються перламутрові хмари;
- ❖ Над озоновим шаром температура підвищується;
- ❖ Озоновий шар поглинає ультрафіолетову радіацію і перетворює її на теплову.

Мезосфера.

Вище 55 км лежить мезосфера, яка простягається до 80 км. У ній температура падає до -90°C .

Мезосфера

Ознаки:

- ❖ Зниження температури з висотою до -100°C ;
- ❖ Інтенсивне випромінювання тепла в космічний простір;
- ❖ Сріблясті хмари;

Термосфера.

До 800 км лежить термосфера. Складні фотохімічні процеси зумовлюють світіння атмосфери. Тут утворюються полярні сійва. Термосферу часто називають іоносферою.

Екзосфера

Верхні шари екзосфера поступово переходять у космічний простір. Повітря в них дедалі менше, воно є розрідженим.

У таких шарах послаблюється земне тяжіння, майже не поширюється звук, втрачається здатність повітря перемішуватися.

Екзосфера – верхній шар атмосфери, який межує з міжпланетними просторами.

Ознаки:

- ❖ Найбільша розрідженість газів;
- ❖ 1 атом на 1 м^3 ;
- ❖ Верхня межа атмосфери;

Компоненти чистого сухого повітря

Компоненти	Вміст, %	
	За об'ємом	За масою
N_2	78,08	75,53
O_2	20,94	23,14
Ar	0,93	1,28
CO_2	0,033	0,05
Ne	0,0018	0,001
He	0,0005	0,00007
Kr	0,001	0,00003
CH_4	0,00015	0,00008
N_2O	0,00005	0,00008
H_2	0,00005	0,000003
O_3	0,000045	0,00007

Вологість повітря

Вологість повітря — вміст водяної пари в повітрі, характеризується пружністю водяної пари, відносною вологістю, дефіцитом вологи, точкою роси, — є одним з найважливіших параметрів атмосфери, що визначає погоду, а також те, наскільки комфортно почуває себе людина в цей момент часу.

Є два способи кількісної оцінки вологості:

Абсолютна вологість — маса водяної пари, що утримується в одиницях об'єму повітря.

Відносна вологість — відношення абсолютної вологості до її максимального значення при даній температурі.

$$RH = \frac{P(H_2O)}{P^*(H_2O)} \times 100\%$$

$P(H_2O)$

ПАРЦІАЛЬНИЙ ТИСК
ПАРІВ ВОДИ В СУМІШІ

$P^*(H_2O)$

РІВНОВАЖНИЙ
ТИСК НАСИЧЕНОЇ
ПАРИ.

ОПТИМАЛЬНА ДЛЯ ЛЮДИНИ
ВОЛОГІСТЬ 40-60%

Таблиця II-2

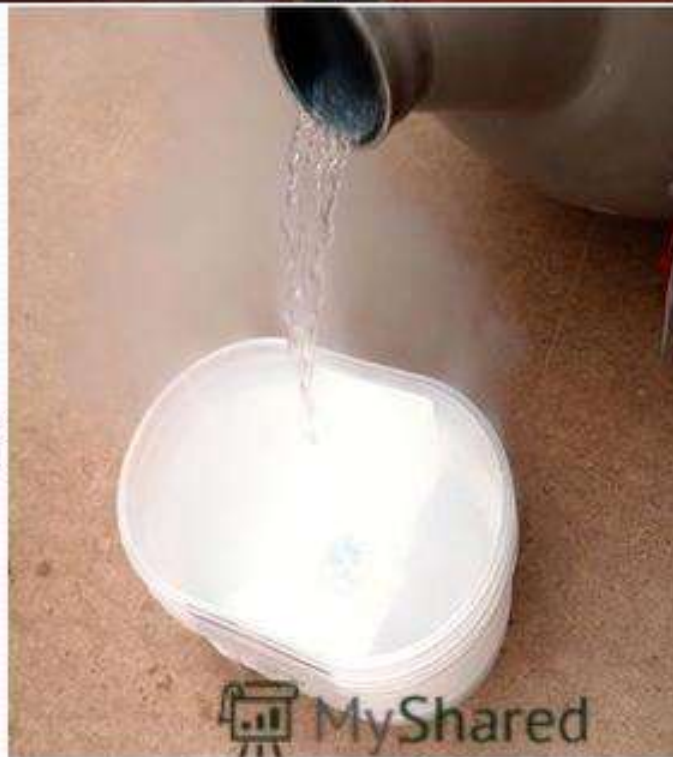
Тиск насиченої водяної пари при різних температурах

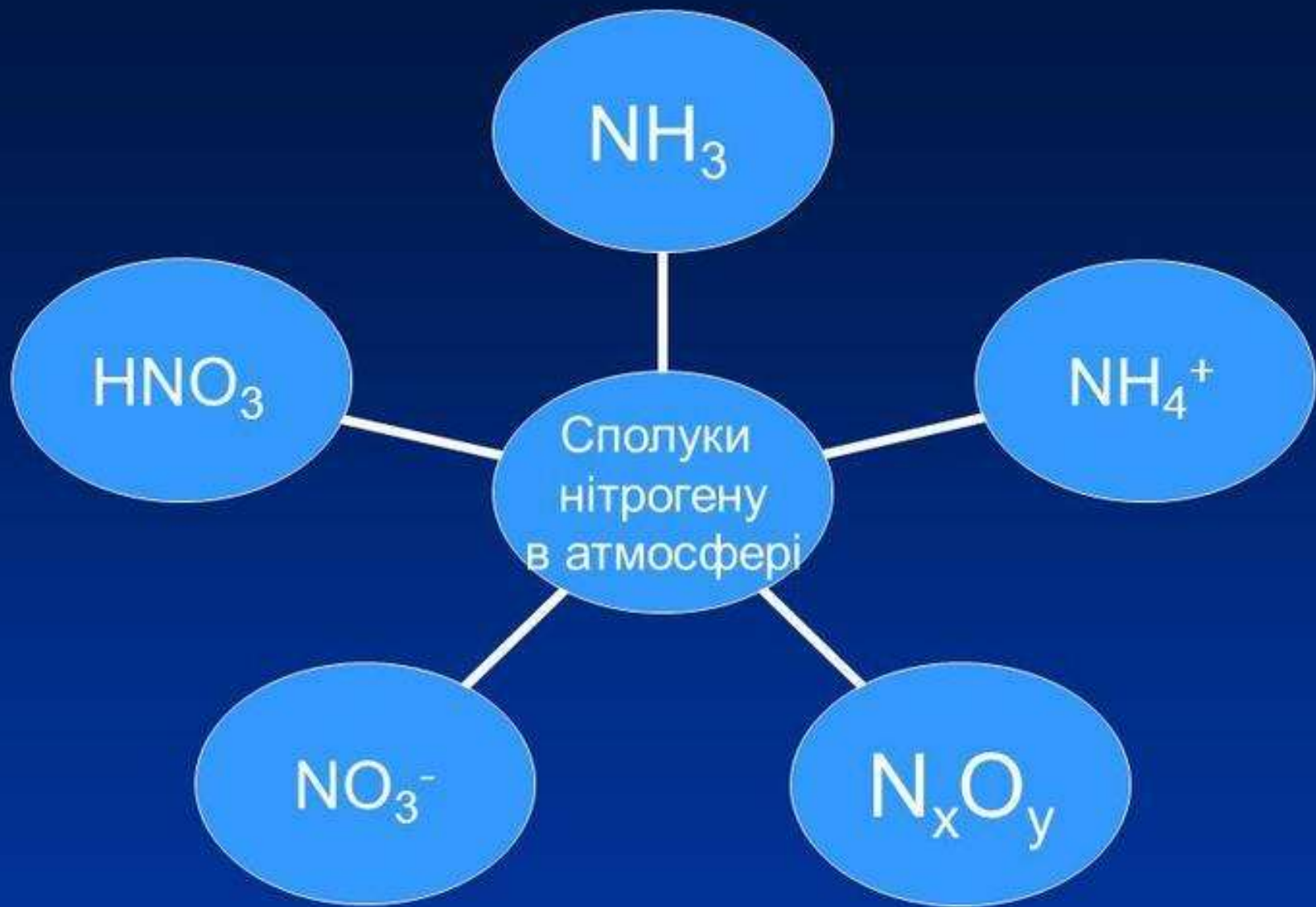
$t, ^\circ\text{C}$	0	2	4	6	8	10	12	14
$p_n, \text{кПа}$	0,61	0,71	0,81	0,93	1,07	1,23	1,40	1,60
$t, ^\circ\text{C}$	16	18	20	22	24	26	28	30
$p_n, \text{кПа}$	1,81	2,07	2,33	2,64	2,99	3,36	3,79	4,24

Азот – це

газ без кольору, запаху, смаку. Він складається з двоатомних молекул N_2 . За нормальних умов 1 л азоту важить 1,25046 г. Його критична температура дорівнює $-147,16\text{ }^{\circ}\text{C}$. Азот малорозчинний у воді. При звичайних умовах азот хімічно малоактивний; при високих температурах і тиску, при наявності каталізаторів азот утворює сполуки з воднем, металами, киснем та ін.

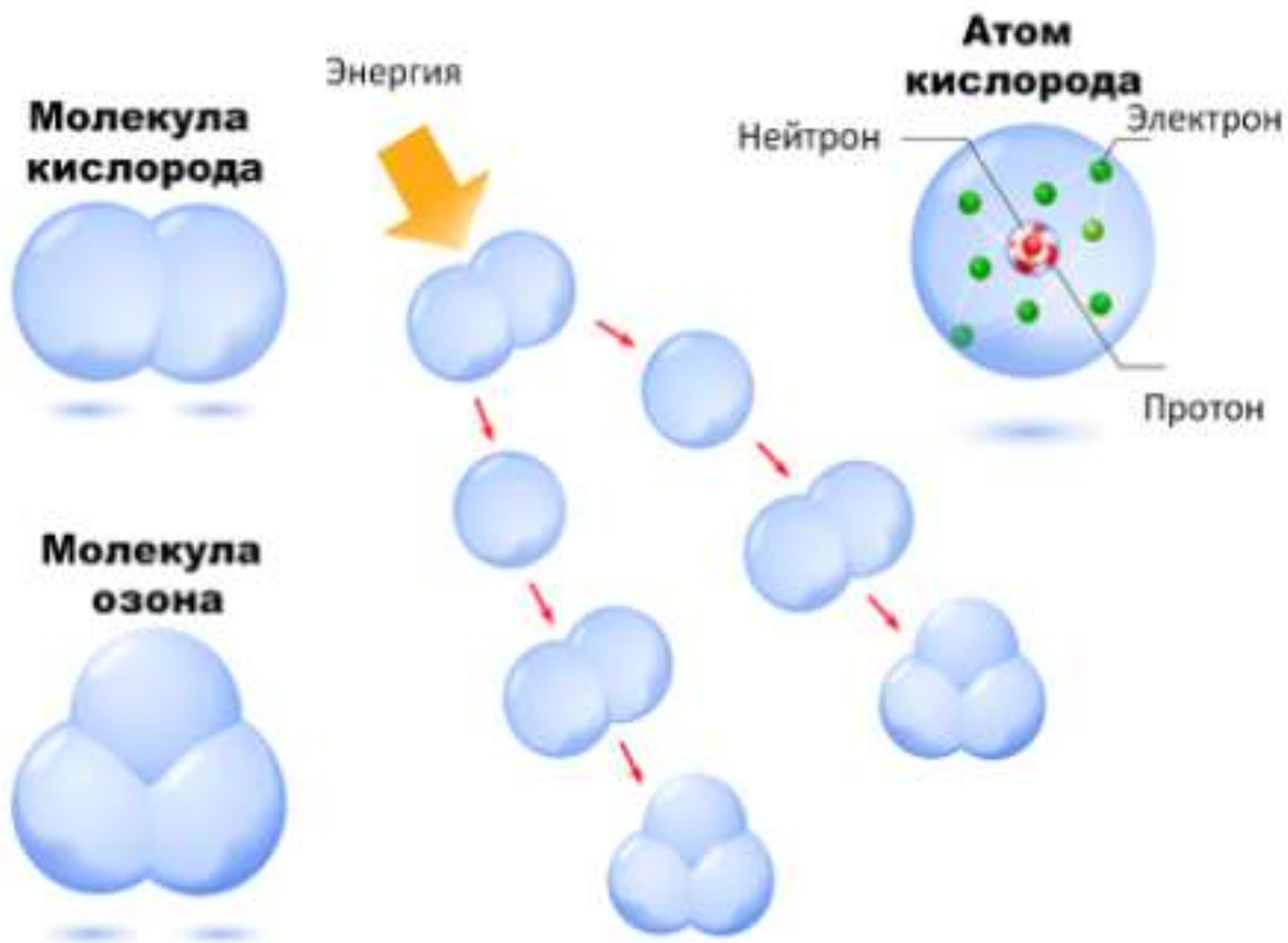

Фізичні властивості кисню

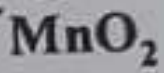
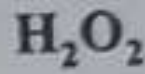
ОБРАЗОВАНИЕ ОЗОНА

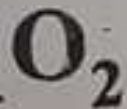

Окиснення спирту до кислоти,
 Fe^{2+} до Fe^{3+} ;
 SO_3^{2-} до SO_4^{2-}

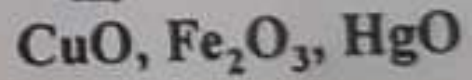
Дихання.
Утворення комплексу з гемоглобіном крові, окиснення вуглеводів в організмі

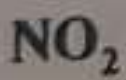
CO_2 , CO ,
 P_2O_5 , SO_2 ← Горіння неметалів

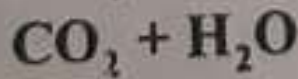
Окиснення металів

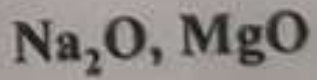
Електророзряд

Горіння вуглеводнів

Горіння металів

Інертні гази (Благородні гази)

²**He** 4,0026
ГЕЛІЙ

$1s^2$

¹⁰**Ne** 20,179
НЕОН

$2s^2 2p^6$

¹⁸**Ar** 39,948
АРГОН

$3s^2 3p^6$

✓

³⁶**Kr** 83,80
КРИПТОН

$3d^{10} 4s^2 4p^6$

~~⁵⁴**Xe** 131,29~~
КСЕНОН

~~$4d^{10} 5s^2 5p^6$~~

✓

⁸⁶**Rn** [222]
РАДОН

$4f^{14} 5d^{10} 6s^2 6p^6$

Водень

КАРБОН (IV) ОКСИД CO_2

Фізичні властивості

Карбон (IV) оксид CO_2 (вуглекислий газ) — безбарвний газ без запаху, важчий за повітря, малорозчинний у воді. CO_2 скраплюють під тиском 0,6 МПа, при температурі $-78,5\text{ }^\circ\text{C}$ CO_2 сублимується.

Молекула CO_2 лінійна, неполярна:

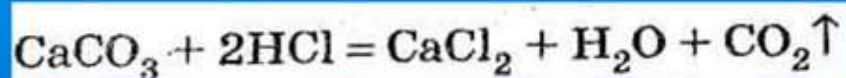

$$\mu = 0$$

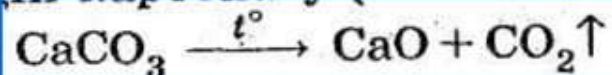
Одержання

У природі CO_2 утворюється в результаті дихання, а також окиснення різних органічних речовин (гниття тваринних і рослинних залишків, спалювання палива).

У промисловості CO_2 одержують термічним розкладанням кальцій карбонату (випалювання вапняку):

Лабораторний метод одержання CO_2 — взаємодія хлоридної кислоти з кальцій карбонатом:

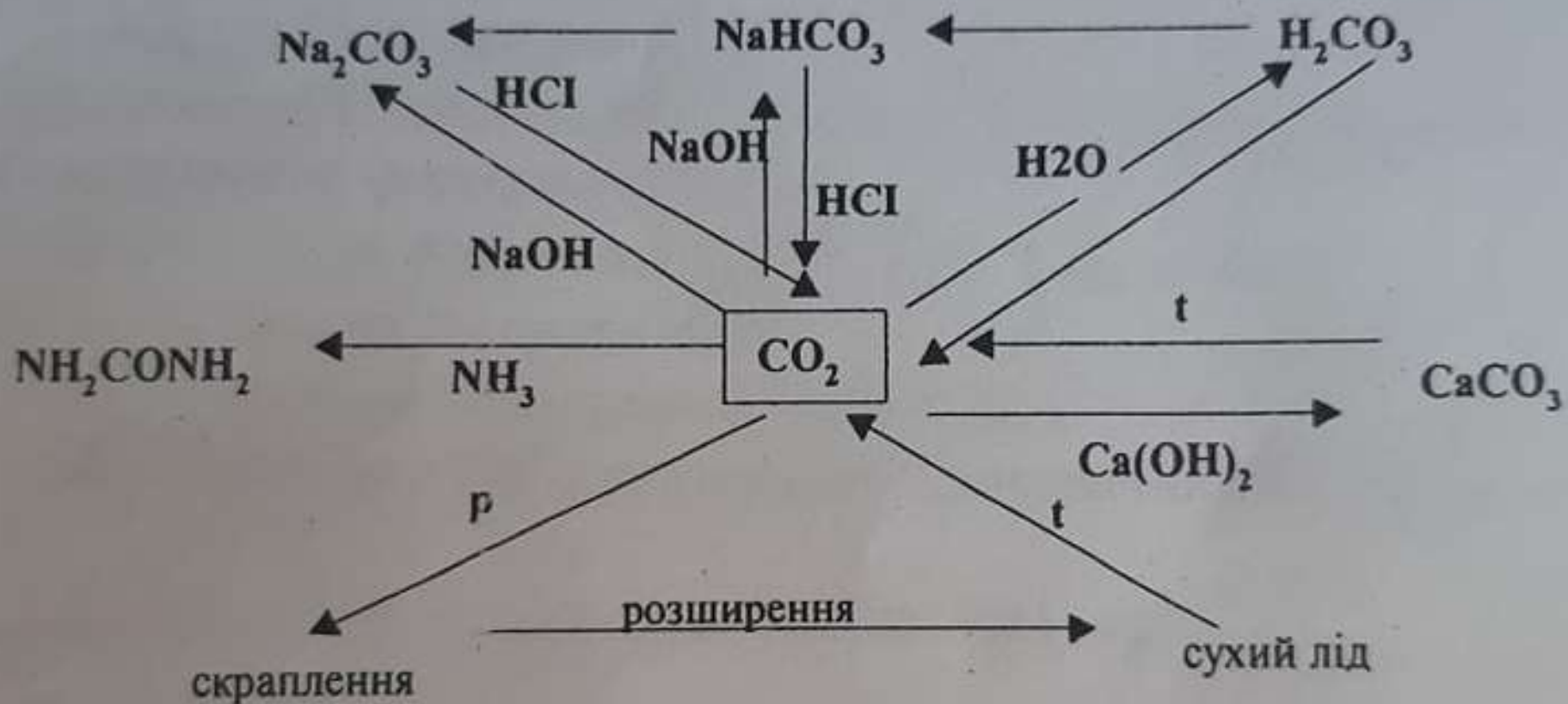

Рис. П-4. Схема деяких реакцій CO_2

Основні фізичні параметри сухого повітря

(Дані за 0 °С і 101,3 кПа)

✓ Молярна маса, M	28,97 г/моль.	✓
✓ Газова стала, R	283,0 Дж / (кг·К)	✓
✓ Густина, ρ	1,292 кг / м ³	✓
✓ Питомий об'єм, v	0,774 м ³ /кг	
✓ Теплоємність, C_p	1,0030 кДж / кг · град	
Відношення теплоємностей C_p / C_v	1,40	
Критичні параметри:		
температура $T_{кр}$	-140,7 °С	
тиск (абсолютний), $P_{кр}$	$36,5 \cdot 10^{-6}$ Па	
густина, $\rho_{кр}$	340,5 кг/ м ³	
✓ Температура кипіння	-191,8 °С	
Теплота пароутворення	205,4 кДж/кг	
Густина рідкого повітря	861 кг/м ³	
Об'єм газу, що утворюється з 1 дм ³ рідини, за 0°С і 101,3 кПа	666 дм ³	
✓ Температура кристалізації	-213 °С	

Дякую за увагу!!!